

De meerwaarde
van duurzame sportvelden

EEN INTEGRALE BLIK OP AANLEG EN ONDERHOUD VAN SPORTVELDEN

EEN INTEGRALE BENADERING VAN AANLEG, ONDERHOUD EN BEHEER KAN LEIDEN TOT SPORTVELDEN DIE GOED ZIJN VOOR DE NATUUR, HET MILIEU ÉN DE SPORTERS. EEN BREDERE KIJK KAN OOK LEIDEN TOT EEN FUNCTIONELE INTEGRATIE VAN SPORTVELDEN EN DE BEBOUWDE OMGEVING. WAT BIJVOORBEELD TE DENKEN VAN SPORTVELDEN DIE TIJDELIJK HET HEMELWATER VAN EEN EXTREME PIEKBUI BERGEN?

TEKST: IJDO GROOT
BEELD: B.A.S.

Als een sportveld niet goed of ondoordacht wordt aangelegd, resulteert dit in meer en intensiever onderhoud. Met als gevolg meer milieubelasting en hogere kosten. Door bij de aanleg van een sportveld al vooruit te kijken naar en rekening te houden met onderhoud en beheer, kunnen efficiënte investeringen worden gedaan, hoeft minder vaak onderhoud te worden gepleegd en kunnen de negatieve effecten voor het milieu worden beperkt.

Een bepleiter van deze integraliteit en een bredere kijk is ingenieur Joop Spijker, onderzoeker bij Alterra, de researchafdeling van de Universiteit van Wageningen. "Er is al redelijk veel onderzoek gedaan naar de afzonderlijke componenten die bij aanleg en onderhoud van sportvelden komen kijken. Zoals onderzoek naar alternatieven voor het bestrijden van onkruid met chemische gewasbestrijdingsmiddelen. Een integrale kijk op alle componenten komt echter nog weinig voor. Toch is in het kader van verduurzaming juist een integrale benadering van belang."

ANALYSE

Een integrale benadering houdt mede in dat eerst alle componenten van de levenscyclus van een sportveld worden gecombineerd met de belasting

van het milieu, voordat men keuzes gaat maken met betrekking tot aanleg en onderhoudsmethode. "Elke keus heeft een bepaald effect op het milieu. Kies je voor natuurgras, dan betekent dit dat je veel onderhoudsmaatregelen moet treffen: maaien, mest geven, verticuteren, doorzaaien, water geven en soms onkruid bestrijden. Maar ook de keus voor kunstgras heeft gevolgen. Niet alleen moet ook kunstgras worden bewaterd en soms van onkruid worden ontdaan. Sommige materialen in kunstgras lekken zware materialen naar het milieu, zoals bijvoorbeeld rubber van oude autobanden. Hierdoor kan zink in de bodem terecht komen. Daarnaast is de sloop of renovatie van een oud kunstgrasveld potentieel zeer milieubelastend. Soms moet ook de bodemlaag worden afgevoerd, want die kan door uitloging chemisch zijn vervuild. Het afgraven, transporteren en verwerken van chemisch vervuilde grond heeft een zeer grote impact op het milieu. Het is redelijk ingewikkeld om op deze manier de levenscyclus van een sportveld in combinatie met de milieubelasting in kaart te brengen. Analyses van de gevolgen van keuzes zijn al wel gemaakt voor onkruidbestrijding in de openbare ruimte en in de landbouw. Voor sportvelden heb ik ze nog niet gezien."

WET

Inmiddels is onderzoek naar gewasbestrijdingsmiddelen die zo min mogelijk het milieu belasten ook actueel geworden voor sportvelden en golfbanen. Het Europese parlement nam op 13 januari 2009 een

“Het verduurzamen van sportvelden en golfbanen is een ingewikkelder proces dan bij veel andersoortig groen”

richtlijn aan die pleit voor een duurzaam gebruik van pesticiden. In de richtlijn wordt onder meer gesuggereerd dat de wetgevers in de EU-lidstaten het gebruik van pesticiden verbieden of tot een minimum beperken in gebieden die voor publiek toegankelijk zijn. In Nederland wordt eind 2015 het gebruik van chemische gewasbestrijdingsmiddelen in het (openbaar) groen en op verhardingen verboden. Voor het gebruik op sportvelden en golfbanen is uitstel van

dit verbod gevraagd. “Het verduurzamen van sportvelden en golfbanen is een ingewikkelder proces dan bij veel andersoortig groen”, stelt Joop Spijker, die op dit gebied de Tweede Kamer adviseerde. “De regering heeft eigenaren en beheerders van sportvelden en golfbanen langer de tijd gegeven voor deze verduurzaming. Middels een Green Deal is met de sector afgesproken voor 2017 uit te zoeken op welke wijze de sportvelden in Nederland duurzaam

Vermijd kunstmest

Een gezonde grasmat heeft een goede bodemopbouw en een gezond bodemleven, bestaande uit schimmels en micro-organismen. Dankzij een gezond bodemleven kan zich een vitale en goed doorwortelde grasmat ontwikkelen. Een goed doorwortelde grasmat kan onkruidgroei voorkomen. Bij de aanleg dient al rekening te worden gehouden met onder meer het op gang brengen van het bodemleven met micro-organismen in combinatie met organische meststoffen. Het gebruik van kunstmest moet worden vermeden, omdat de hiermee gepaard gaande hoge stikstofgift een aanslag is voor het bodemleven en daarmee op de kracht van de vegetatie. Daarnaast gaat de productie van stikstof gepaard met een hoge uitstoot van broeikasgassen.

kunnen worden beheerd. En welke innovaties eventuele knelpunten kunnen oplossen.”

PLANMATIG

De Branchevereniging voor Sport en Cultuurtechniek (BSNC) heeft al in 2010 onderzoek laten doen naar de mogelijkheden voor duurzaam terreinbeheer. Het onderzoek richtte zich op alternatieve methoden voor milieuvriendelijke bestrijding van ziekten, plagen en onkruiden op sportvelden en golfbanen. Uit dit onderzoek blijkt dat chemievrij beheer van sportvelden en golfbanen mogelijk is, maar vraagt om meer gespecialiseerd onderhoud en meer planmatig werken. Spijker: “Door planmatig werken en de juiste keuzes voor onderhoudsmethoden, wordt het onnodig chemische onkruidbestrijdingsmiddelen structureel in te zetten. Zo kan een goed doorwortelde grasmat onkruidgroei voorkomen. Om een goede doorworteling te verkrijgen, moeten organische meststoffen worden gebruikt. Hoge kunstmestgiften met stikstof kunnen het bodemleven aantasten. En daarmee de kracht van de vegetatie. Een andere strategie, die in de gemeente Schijndel is uitgevonden, is na het doorzaaien een grasveld ultrakort maaien en verticuteren. Dit bevoordeelt grassen ten opzichte van kruiden, waardoor de grasmat weer snel sluit en onkruiden niet terugkomen.”

MULTIFUNCTIONEEL

Naast deze technische, integrale benadering van aanleg en onderhoud kan een bredere kijk ook leiden tot een functionele integratie van sportvelden en de bebouwde omgeving. Met deze integratie kunnen typisch stedelijke problemen worden verminderd. “In stedelijk gebied heeft men last van het hitte-eilandeffect: de temperatuur is tussen bebouwing gemiddeld hoger dan in een landelijke omgeving. Bij hittegolven leidt dit tot een hogere sterfte van de bevolking. Natuurlijk groen heeft een gunstig effect op het verlagen van de temperatuur. Zo ook het grasoppervlak van een sportveld of golfbaan. Bij aanleg van sportvelden kan rekening worden gehouden met een evenwichtige verspreiding over de stad om dit effect zo goed mogelijk te benutten.”

Sportvelden kunnen nog meer, wellicht ongedachte, functies vervullen. “Nu het neerslagpatroon veran-

Nader onderzoek

BSNC heeft onlangs, vooruitlopend op het verbod van chemische middelen op sportvelden en golfbanen, diverse opdrachten uitgezet om chemievrij beheer nader te onderzoeken. In de komende vier jaar zal onderzoek worden gedaan naar onder andere innovatieve onkruidbestrijding, innovatieve beheertechniek, bodemverbetering en curatief beheer en onderhoud.

dert, krijgt Nederland meer en vaker last van extreme piekbuien. Rioleringsstelsels kunnen het afvoeren van het vele hemelwater dat in korte tijd valt, niet aan. Om te voorkomen dat de bebouwing onder water komt te staan, met alle schade van dien, zou het goed zijn als het groen voor een korte tijd het teveel aan water opvangt. Ook sportvelden kunnen als tijdelijke opslag dienen. Natuurlijk moet men eerst bedenken hoe bijvoorbeeld na een etmaal het sportveld weer droog kan zijn, zonder schade aan het veld aan te richten. Toch kan deze oplossing goedkoper blijken te zijn dan het vergroten van de afvoercapaciteit van de riolering,” meent Spijker. Ook integratie met natuurbeheer kan tot verduurzaming leiden. “Denk bijvoorbeeld eens aan het gebruik van bloemen en kruiden in de groenstroken rondom de velden en golfbanen. Hiermee help je de bijen en andere dieren te overleven, alsook bepaalde planten. Dit draagt niet alleen bij aan de groenbeleving van sportvelden, maar is ook van economisch belang voor de landbouw.”

Meer informatie staat in de rapportage ‘Onkruid vergaet niet... zomaar’ van de Branchevereniging Sport en Cultuurtechniek (2010). «